

Metodický návod č. 4/2023 odboru archivní správy a spisové služby MV, týkající se identifikace archivních souborů židovských náboženských obcí, nadací a spolků a následného postupu při vydání a delimitaci těchto archivních souborů do Archivu Židovského muzea

Čj. MV-143962-1/AS-2023

Ministerstvo vnitra, odbor archivní správy a spisové služby (dále jen OASSS MV) v souladu s pověřením v § 44 písm. a) a d) zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 499/2004 Sb.“), kterým mu byla svěřena působnost v oblasti řízení výkonu státní správy v oblasti archivnictví a řízení odborné činnosti Národního archivu, Archivu bezpečnostních složek a státních oblastních archivů a metodickém usměrňování činnosti ostatních archivů, vydává metodický pokyn, který upravuje identifikaci archivních souborů židovských náboženských obcí, nadací a spolků a následný postup při vydávání těchto archivních souborů Archivu Židovského muzea (dále jen AŽM). Nedílnou součástí tohoto metodického pokynu je příloha č. 1.

Tento metodický návod vznikl v souvislosti se žádostí Federace židovských obcí (dále jen FŽO) resp. Židovského muzea v Praze (dále jen ŽM Praha) o bezúplatný převod archivních souborů židovských obcí, nadací a spolků v souvislosti s naplňováním zákona č. 212/2000 Sb., ze dne 23. června 2000, o zmírnění některých majetkových křivd způsobených holocaustem a o změně zákona č. 243/1992 Sb., kterým se upravují některé otázky související se zákonem č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění zákona č. 93/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon).

Cílem tohoto metodického návodu je sjednotit postup povinných subjektů podle § 4 zákona v oblasti archivnictví při identifikaci a vydávání archiválií, které budou níže uvedenými archivy bezúplatně převedeny do vlastnictví FŽO a svěřeny do péče Archivu Židovského muzea v Praze na straně jedné, na straně druhé při identifikaci a vyloučení těch archivních souborů, na které se tento zákon nevztahuje.

Tento metodický pokyn zároveň zadává v souladu s § 44 písm. d) zákona č. 499/2004 Sb. úkol Národnímu archivu a státním oblastním archivům, které mají v péči archiválie ve vlastnictví Federace židovských obcí, aby postupovaly v souladu s tímto pokynem a uskutečnily jeho naplnění v souladu s lhůtou v něm uvedenou. Archivy územně samosprávných celků, specializované archivy a soukromé archivy, které mají rovněž v péči archiválie ve vlastnictví FŽO, budou po metodické stránce v dané věci postupovat obdobně.

Čl. 1

Identifikace archivních souborů

Při identifikaci archivních souborů, na které se zákon vztahuje, a které budou předmětem vydání vlastníkům, je nutno striktně vycházet z § 1 zákona, tj. musí jít o archiválie vzniklé z činnosti židovských obcí, nadací a spolků, které byly odňaty těmto původcům v období od 29. září 1938 do 8. května 1945, a to cestou převodů nebo přechodů vlastnického práva, které byly prohlášeny za neplatné dekretem prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. nebo zákonem č. 128/1946 Sb.

Určení předmětných souborů vychází z orientačního seznamu archivních fondů a sbírek, který sestavil Archiv Židovského muzea podle aktuální evidence Národního archivního dědictví. Tento seznam tvoří přílohu č. 1 tohoto návodu. Archivní soubory v tabulce jsou označeny dvěma barvami:

1. Zeleně jsou vyznačeny archivní soubory, které podle názoru AŽM jednoznačně spadají pod režim zákona č. 212/2000 Sb., tzn. jde o archiválie vzniklé z činnosti židovských obcí, nadací a spolků a jimi zřízených organizací.
2. Žlutě jsou vyznačeny archivní soubory, které jsou i podle názoru AŽM nejednoznačné z různých důvodů.

Postup delimitací bude vycházet ze zeleně označených archivních souborů s výjimkou osobních fondů a podnikových fondů. Zeleně označené fondy budou prověřeny, a pokud splní kritéria zákona č. 212/2000 Sb., budou delimitovány do AŽM.

Žlutě označené fondy nebudou předmětem ověřování, k jejich vydání dojde pouze v případě dosažení shody na delimitaci mezi příslušným archivem, AŽM a OASSS MV nebo na základě soudního rozsudku (§ 5 zákona). Na tyto archivní soubory se nevztahuje časové vymezení provedení úkolu stanovené v Čl. 4.

Čl. 2

Prověřování vydávaných archivních souborů

Při realizaci tohoto pokynu musí být individuálně prověřen každý archivní soubor označený v předmětném seznamu zeleně. ***Předmětem prověření je zjištění, že původcem archiválií byla židovská obec, nadace nebo spolek a že soubor neobsahuje archiválie jiného původce.***

Doklady umožňující ověření registrace náboženských obcí¹ a spolků² by se měly nalézat ve fondech příslušných odborů okresní politické a policejní správy z období 1. a 2. československé republiky (policejní ředitelství, okresní úřady státní i komunální). Pokud nebudou doklady o registraci příslušného spolku nalezeny v těchto archivních souborech, bude nutné hledat, resp. písemně požádat o pomoc příslušné archivy spravující fondy zemských úřadů (Národní archiv, Moravský zemský archiv v Brně a Zemský archiv v Opavě) a ministerstev vnitra a školství (Národní archiv).

V případě škol je doklady o zřizovateli školy nutno hledat ve fondech příslušných školních rad, a to včetně zemských (Národní archiv, Moravský zemský archiv v Brně, Zemský archiv v Opavě), v poslední fázi ve fondu ministerstva školství, které církevním školám udělovalo tzv. právo veřejnosti (*Öffentlichkeitsrecht*) (Národní archiv).

U nemocnic a jiných zdravotních a sociálních zařízení by se údaje o zřizovateli měly nalézat ve zřizovací listině apod. U nadací je nutno hledat ve fondech Národního archivu, především ve fondu ministerstva vnitra, které bylo nejvyšším nadačním orgánem, případně dalších resortů, neboť některé nadace patřily do kompetence jiných ministerstev, a také ve fondu Úřad říšského protektora v Čechách a na Moravě, Praha.

Předmětem restituce nejsou osobní fondy jednotlivců i fondy firem a podniků, i když jsou v dodaném seznamu vyznačeny zeleně.

Čl. 3

Postup při delimitaci archiválií

V případě, že archiv po výše popsaném ověření nebude mít pochybnosti o tom, že předmětný archivní soubor podléhá režimu zákona č. 212/2000 Sb., provede delimitaci tohoto archivního souboru v systému IS PEvA II, a to standardním způsobem (bod 6.2.1 Uživatelské dokumentace PEvA II). Vzhledem ke skutečnosti, že delimitace probíhá na základě zákona, nebude před delimitací žádán OASSS MV o vydání rozhodnutí o převedení archiválií do péče jiného archivu podle § 18a, odst. 2 zákona č. 499/2004 Sb. Před provedením delimitace není rovněž nutno vyznačovat vlastnictví FŽO ani na evidenčních listech NAD, ani v archivních pomůckách.

¹ Zákon ze dne 20. května č. 68/1874 č. 68 ř. z. o zákonném uznání společností náboženských; Zákon daný dne 21. března 1890 č. 57 ř. z., jímž se upravují zevnitřní právní poměry izraelské obce náboženské; Nařízení ministeria věcí duchovních a vyučování ze dne 18. března 1897 č. 96 ř. z., kterým vymezuje se příslušnost orgánů státní správy duchovní vzhledem k zákonu o zevnitřních právních poměrech izraelské společnosti náboženské ze dne 21. března 1890, ř. z. 57

² Zákon č. 134/1867 ř. z., o právě spolčovacím.

U archivních souborů zeleně označených v příslušném seznamu, u kterých se nepodaří ověřit, že šlo o archivní fond židovské náboženské obce, židovské nadace, židovského spolku či jimi řízených organizací, požádá archiv OASSS MV o souhlas s převedením archiválií do péče AŽM (podle § 18a odst. 2 zákona č. 499/2004 Sb.). Delimitace se uskuteční pouze v případě kladného rozhodnutí OASSS MV.

Čl. 4

Časové vymezení provedení úkolu

Výše popsané změny budou v jednotlivých archivech provedeny v nesporných případech bezodkladně, nejpozději však do 31. prosince 2024. V případech, které vyžadují rozhodnutí OASSS MV tak, jak je uvedeno v čl. 3 výše, pak ve lhůtě uvedené v předmětném rozhodnutí.

Čl. 5

Účinnost

Metodický návod nabývá účinnosti dnem 1. září 2023.

PhDr. Daniel Doležal
ředitel odboru archivní správy a
spisové služby MV

V Praze dne 29. srpna 2023

Příloha 1

Orientační soupis archivních souborů židovských institucí dle evidence NAD

Instituce	Číslo listu NAD	Název archivního souboru	Datace	Metráž (bm)
Národní archiv ČR	161	Rada židovských náboženských obcí Čech a Moravy, Praha	1750–1942	6,57
Národní archiv ČR	531	Margulies Emil, JUDr.	1913–1938	2,00
Národní archiv ČR	923	Velkolóže pro Československý stát X. nezávislého řádu B'nai B'rith, Praha	(1888) 1893–1939	2,00
Moravský zemský archiv v Brně	272	Židovská náboženská obec Břeclav	1823–1940	0,36
Moravský zemský archiv v Brně	4885	Židovský humanitní spolek - lóže Moravia (I. O. B. B.) Brno	1931–1932	0,12
Státní oblastní archiv v Třeboni	1450	M. Weisel a syn, koželužství Mirovice	1945–1949	0,11
Archiv hlavního města Prahy	894	Hlavní škola židovská Praha V. - Josefov, č.p. 208	1791–1872	6,11
Archiv hlavního města Prahy	1178	Israelská náboženská obec Praha	1650–1940	63,14
Archiv hlavního města Prahy	1601	Všeobecná židovská nemocnice Praha V.	1882–1916	0,12
Archiv města Brna	486	Spolkové židovské reformní reálné gymnázium, Hybešova, Brno	1930–1941	0,25
Archiv města Plzně	198	Pomocná služba náboženské obce židovské Plzeň	1941–1942	0,07
Archiv bezpečnostních složek	23	Židovské organizace	(1884) 1926–1976	72,11
Archiv bezpečnostních složek	791	Kartotéka členů židovských obcí a organizací	1945–1965 (1989)	8,05
SOkA Benešov	779	Israelská (židovská) soukromá škola Votice	1898–1904	0,12
SOkA Benešov	1270	Náboženská obec židovská Votice	1839–1933	0,24
SOkA Beroun	954	Bratři Steinreichové	1887–1939	0,11
SOkA Blansko	3	Archiv Židovského města Boskovice	1850–1920	9,80
SOkA Blansko	192	Německá židovská obecná škola Boskovice	1872–1919	1,50
SOkA Blansko	274	Obecná škola německá jednotřídní Lomnice	1909–1919	0,05
SOkA Brno-venkov	1094	Židovská obecná škola Ivančice	1821–1901	0,23
SOkA Brno-venkov	1104	Archiv židovské obce Ivančice	1850–1919	0,46
SOkA Brno-venkov	1105	Archiv židovské obce Dolní Kounice	1801–1918	0,38

SOKA Brno-venkov	1200	Německá židovská obecná škola Dolní Kounice	1827–1903	0,34
SOKA Břeclav	143	Archiv obce židovské Pohořelice	1851–1918	1,33
SOKA Břeclav	356	Druhá městská německá obecná škola Pohořelice	1887–1916	0,33
SOKA Břeclav	463	Obecná škola židovská Břeclav	1916–1917	0,01
SOKA Břeclav	1007	Archiv obce židovské Lednice	1865–1919	0,17
SOKA Břeclav	1514	Archiv obce židovské Břeclav	1915–1916	0,01
SOKA Česká Lípa	532	Židovská škola Česká Lípa	1823–1847	0,11
SOKA České Budějovice	331	Synagogální sbor České Budějovice	1939–1955	0,14
SOKA České Budějovice	377	Židovský dobročinný spolek Chewra Kádiša České Budějovice	1936–1951	0,13
SOKA České Budějovice	2464	Židovská náboženská obec České Budějovice	1936–1976	0,04
SOKA Děčín	464	Židovská náboženská obec Podmokly	1891–1938	0,05
SOKA Děčín	1311	Pomocný komitét pro válečné uprchlíky z Haliče, Varnsdorf	1914–1918	0,11
SOKA Domažlice	1554	Židovská obec Kdyně	[1900]–[1930]	0,05
SOKA Frýdek-Místek	708	Obecná škola židovská (německá), Frýdek	1875–1927	0,10
SOKA Frýdek-Místek	755	Židovský spolek Frýdek	1896–1930	0,02
SOKA Hodonín	583	Židovská městská obec Bzenec	1783–1943	3,00
SOKA Hodonín	584	Židovská náboženská obec Bzenec	1854–1943	1,30
SOKA Hodonín	704	Německá židovská škola Strážnice	1871–1918	0,81
SOKA Hodonín	709	Židovská městská obec Strážnice	1850–1919	2,85
SOKA Hodonín	771	Židovská obec Veselí nad Moravou	1851–1919	0,10
SOKA Hodonín	1073	Židovská politická obec Kyjov	1883–1919	0,04
SOKA Hradec Králové	454	Židovská náboženská obec Hradec Králové	1945–1957	0,12
SOKA Cheb	322	Schick Ernst	1926–1936	0,13
SOKA Cheb	330	Židovská náboženská obec Františkovy Lázně	1874–1937	0,34
SOKA Cheb	341	Židovská náboženská obec Cheb	1862–1938	10,31
SOKA Cheb	1167	Herrmann Max	1909–1938	0,11
SOKA Cheb	1168	Spiegl Lazar	(1823) 1826–1877 (1885)	0,12
SOKA Cheb	1169	Reichl Eduard	(1844) 1884–1932	0,13
SOKA Cheb	1170	Ahavath Zion Cheb	(1897) 1906–1938	0,45

SOKA Cheb	1171	Zemská organizace židovských žen WIZO - místní skupina Cheb	1930–1938	0,12
SOKA Cheb	1172	Sdružení židovské mládeže Techeleth Lavan Cheb	1937	0,12
SOKA Cheb	1173	Pohřební bratrstvo chevra kadiša Cheb	1874–1936	0,12
SOKA Cheb	1174	Pečovatelská ústředna Židovské náboženské obce Cheb	1927–1938	0,24
SOKA Chomutov	965	Obecná škola židovská (německá), Údlice	1828–1880	0,10
SOKA Chrudim	479	Spolek izraelitů k pěstování bohoslužby Chrudim	1887–1897	0,12
SOKA Jablonec nad Nisou	126	Náboženská obec izraelská Jablonec nad Nisou	1927	0,01
SOKA Jičín	820	Židovská obec náboženská Hořice	1773–1919	0,65
SOKA Jičín	821	Židovská škola Hořice	1826–1906	0,20
SOKA Jihlava	877	Německá obecná škola Polná	1876–1883	0,02
SOKA Jihlava	1140	Dětská opatrovna německá Třešť	1886–1895	0,10
SOKA Jihlava	1153	Obecná škola německá Třešť	1811–1919 (1944)	1,36
SOKA Jihlava	1356	Židovská náboženská obec Polná	1868–1940	0,04
SOKA Jindřichův Hradec	350	Náboženská obec židovská Kardašova Řečice	1777–1903	0,11
SOKA Jindřichův Hradec	456	Židovský podpůrný spolek pro chudé a nemocné Slavonice	1894–1918	0,05
SOKA Karlovy Vary	411	Židovská škola Hroznětín	1840–1870	0,12
SOKA Kladno	429	Izraelské pohřební bratrstvo Zlonice	1803–1937	0,04
SOKA Kladno	741	Židovská náboženská obec Unhošť	1941–1942	0,28
SOKA Klatovy	2227	Židovská náboženská obec Klatovy	1896–1916	0,11
SOKA Klatovy	2349	Odbor Národní jednoty českožidovské Klatovy	1898–1899	0,11
SOKA Kolín	772	Pomoc včas Kolín	1895–1951	0,04
SOKA Kolín	836	Ženský israelský podporovací spolek Kolín	1888–1950	0,01
SOKA Kolín	837	Židovská náboženská obec Kolín	1899–1967	0,23
SOKA Kolín	838	Židovské pohřební bratrstvo Kolín	1889–1947	0,14
SOKA Kolín	887	Pohřební židovské bratrstvo Přistoupim	1865–1939	0,02
SOKA Kolín	1365	Židovská škola Kolín	1886–1900	0,01
SOKA Kroměříž	92	Židovská obec Holešov	1683–1945	0,20
SOKA Kroměříž	220	Archiv židovské obce Kroměříž	1708–1879	0,75
SOKA Kroměříž	410	Místní školní rada židovské obce Holešov	1895–1916	0,05

SOkA Kutná Hora	762	Izraelitská náboženská obec Kutná Hora	1871–1937	2,22
SOkA Litoměřice	472	Advokátní kancelář Margulies Emil, Dr., Litoměřice	1895–1938	2,80
SOkA Litoměřice	594	Obecná škola izraelitská (německá), Roudnice nad Labem	1841–1900	0,30
SOkA Litoměřice	1358	Židovská náboženská obec Radouň	1825–1938	0,11
SOkA Litoměřice	1502	Sionistický spolek Litoměřice	(1913) 1914–1924	0,10
SOkA Mělník	969	Izraelská náboženská obec Vojkovice	1856–1898	0,01
SOkA Mladá Boleslav	395	Židovská obec Mladá Boleslav	1680–1784	0,30
SOkA Náchod	604	Židovská náboženská obec Náchod	1800–1947	0,14
SOkA Nový Jičín	1803	Židovská náboženská obec Bílovec	1894–1927	0,05
SOkA Nový Jičín	1963	Židovská náboženská obec Nový Jičín	1896–1910	0,12
SOkA Nymburk	1267	Israelitická obec náboženská Nymburk	1896	0,11
SOkA Nymburk	1483	Israelitický dobročinný spolek (Chewra Dovor Tof) Poděbrady	1907	0,11
SOkA Nymburk	1484	Israelitická obec náboženská Poděbrady	1896–1916	0,11
SOkA Opava	727	Židovská obecná škola Opava	1881–1899	0,04
SOkA Opava	1423	Židovská náboženská obec Opava	1924–1935	0,02
SOkA Pardubice	658	Výbor pro postavení pomníku židovské náboženské obci Pardubice	1947–1948	0,01
SOkA Pardubice	1013	Izraelská obecná škola Přelouč	1863–1895	0,26
SOkA Pelhřimov	1455	Izraelská škola Humpolec	1885–1888	0,01
SOkA Praha-venkov	1973	Náboženská obec židovská Brandýs nad Labem	1897–1915	0,02
SOkA Prostějov	14	Archiv Židovské obce Prostějov	1791–1920	2,39
SOkA Prostějov	471	Místní školní rada Židovské obce Prostějov	1902–1919	0,02
SOkA Prostějov	1856	Obecná škola Židovské obce Prostějov	1918–1919	0,02
SOkA Přerov	125	Obecná škola Přerov - židovská obec	1820–1919	0,11
SOkA Přerov	916	Obecná škola Hranice - židovská obec	1886–1918	0,25
SOkA Přerov	1572	Obecná škola Lipník nad Bečvou - židovská obec	1815–1920	0,66
SOkA Příbram	426	Německá obecná škola Kosova Hora	(1859) 1874–1900	0,24
SOkA Rokycany	364	Izraelská náboženská obec Rokycany	1898–1922	0,09
SOkA Rokycany	1085	Obecná škola (německá), Rokycany	1895–1897	0,02
SOkA Semily	1818	Weinberg Emil, lisovna ovocných šťáv, továrna na likéry a velkoobchod vínem, Turnov	1940–1943	0,04

SOKA Sokolov	458	Spolek Chevra Kadischa Kynšperk nad Ohří	1912–1938	0,03
SOKA Sokolov	1451	Židovská náboženská obec Kynšperk nad Ohří	1793–1930	0,39
SOKA Strakonice	1320	Soukromá obecná škola židovská Strakonice	[1906]–[1907]	0,01
SOKA Svitavy	877	Židovská obecná škola Jevíčko	1841–1919	0,44
SOKA Tábor	257	Obecná škola židovská Soběslav	1877–1893	0,08
SOKA Tábor	285	Izraelské pohřební bratrstvo Soběslav	1890–1902	0,11
SOKA Tábor	860	Náboženská obec židovská Myslkovice	1796–1880	0,11
SOKA Tábor	1938	Židovská škola Tábor	1873–1877	0,01
SOKA Tachov	209	Židovský dobročinný spolek "Chevra Kadischa" Stráž	1898–1928	0,02
SOKA Tachov	497	Židovská náboženská obec Stříbro	[1801]–[1900]	0,12
SOKA Tachov	848	Židovská náboženská obec Tachov	1906–1940	0,06
SOKA Tachov	1076	Židovská obecná škola Bezdružice	1873–1882	0,02
SOKA Teplice	154	Pohřební bratrstvo - židovská náboženská obec (německá), Teplice	1887	0,07
SOKA Třebíč	788	Židovská náboženská obec Třebíč	1707–1873	0,05
SOKA Třebíč	887	Německá obecná škola Třebíč - Židovská obec	1787–1919	0,65
SOKA Třebíč	888	Česká obecná škola Třebíč - Židovská obec	1887–1927	1,00
SOKA Třebíč	910	Archiv Židovské obce Třebíč	1749–1945	1,93
SOKA Uherské Hradiště	826	Místní školní rada židovské obce Uherský Brod	1899–1900	0,01
SOKA Uherské Hradiště	870	Archiv židovské obce Uherský Brod	1755–1919	0,25
SOKA Uherské Hradiště	898	Židovská škola Uherský Brod	1849–1924	1,71
SOKA Uherské Hradiště	926	Archiv židovské obce Uherský Ostroh	1863–1920	0,23
SOKA Vyškov	491	Archiv židovské obce Rousínov	1850–1919	4,38
SOKA Vyškov	567	Židovská obec Slavkov u Brna	1835–1918	0,22
SOKA Vyškov	918	Archiv židovské obce Bučovice	1848	0,07
SOKA Znojmo	437	Židovská obec Miroslav	1872–1925	0,18
SOKA Znojmo	1123	Škola židovské obce (německá) Šafov	1871–1920	0,01
SOKA Znojmo	1418	Obecná škola židovské obce (německá) Miroslav	1905–1923	0,17